

İslâm'da Âdâbı Muaşeret (Görgü Kuralları)

Muhterem Müminler!

İslâm; doğumdan

ölüme kadar hayatın ne şekilde yaşanacağını, davranışların nasıl olacağını, iç ve dış dünyamızın ne şekilde bir yapıya kavuşturulacağını tespit etmiştir. Madden ve mânen sağlıklı bir fert, sağlıklı bir aile ve sağlıklı bir toplumun yolu İslâmın emrettiği hayat tarzını yaşamak ile mümkün olabilecektir. İslam dini, insanların muaşeretine (birbiriyle görüşüp konuşmalarına, toplum halinde medeniyet üzere yaşamalarına) büyük bir önem vermiştir. Müslümanların birbirleriyle geçinmelerinde: samimiyet, tevazu, sadelik, karşılıklı yardım, nezaket, saygı, sevgi ve hayırseverlik esastır.

İslamda insanlara davranışın çeşitli kuralları ve edebleri vardır. Bunların bir kısmını şöyle sıralayabiliriz.

1) Herkese karşı tatlı dilli, güler yüzlü, açık kalbli olmak. Bir müslüman daima güler yüzlü olur. Hiç bir kimseyi asık bir yüzle karşılamaz. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Şüphe yok ki, Allah yumuşak huylu, güler yüzlü kimseyi sever."

2) Herkesle güzel şekilde görüşmek, insanlara eziyet vermekten kaçınmak.

Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

" Müslüman odur ki, dilinden ve elinden müslümanlar selamette bulunur.

3) İnsanların eziyetlerine katlanmak, kötülüğe karşı iyilik yapmak.

Bir hadîs-i şerifde buyurulmuştur:

"Siddıkların (özü-sözü dosdoğru olanların) derecelerine geçmek istersen, senden ilgiyi kesene bağlan, senden esirgeyene sen ver, sana zulmeden de bağışla."

4) Dargınlığa hemen son vermek. Müslümanlar arasında bir dargınlık olursa hemen barışılır, birbirlerinden üç günden ziyade küs ve dargın kalmazlar. Müslümanların gönüllerinde düşmanlık ve kin duyguları yaşamaz. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Üç günden ziyade kardeşine dargın kalmak bir müslümana helal olmaz."

5) Dargınların arasını düzeltmeye çalışmak. Bir müslüman, iki din kardeşi arasında her nasılsa bir dargınlık olduğunu görünce aralarını bulmaya ve küskünlüğü gidermeye çalışır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: *"Sadakanın en faziletlisi, dargınların aralarını bulup düzeltmektir."*

6) İnsanların kusurlarını araştırmamak ve yaymamak, aksine örtmeye çalışmak. Müslümanlar kimsenin kusurlarını araştırmazlar. Kimsenin ayıbını ve kusurunu araştırıp ortaya çıkarmaya ve göstermeye çalışmazlar. Böyle hareketler dinde yasaktır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Bir kul bir kulun kusurunu örterse, Allahü Teala Hazretleri de onu kıyamette örter."

7) Dostları arkalarından savunmak. Bir müslüman gerektiğinde dostlarını, din kardeşlerini arkalarından savunur. Onlar hakkındaki yanlış fikirleri düzeltmeye çalışır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Bir kul kardeşine yardımda bulduğuşa, kendisine de Allah daima yardım eder."

8) İnsanların kalblerini kötü zandan korumak için sakıncalı yerlerden uzak durmak. Buna aykırı davranmak birçok kimselerin günaha girmesine sebep olur, insanlar arasında dedi-koduya ve nefrete yol açar. Bir hadis-i şerifde şöyle buyurulmuştur: *"Töhmetyerlerinden kaçınız..."*

9) Değişik halk sınıfları ile makamlarına göre sohbet edip ilişki kurmak. Efendimiz:

buyurmuşturki: *„İnsanları Akıllarının seviyesine göre konuşun,,*

10) Yaşlılara hürmet, çocuklara, düşkünlere merhamet ve şefkat göstermek. Bir hadis-i şerifin anlamı şöyledir: *"Bir genç bir yaşlıya sadece yaşından dolayı hürmet etti mi, Allah da ona bir mükafat olmak üzere, ihtiyarlığı zamanında hürmet edecek bir kimseyi muhakkak yaratır."*

11) Hayırsever olmak, yardım etmek ve arka çıkmak. Şöyle ki: Müslümanlar herkes için hayır ister, herkese yardımda bulunmaktan haz duyar. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Sizden biriniz kendi nefsi için sevip istediği bir şeyi kardeşi (veya komşusu) için de sevip istemedikçe, gerçek mü'min olamaz."

12) Selam vermek. Şöyle ki: Müslümanlar arasında selam vermek bir sünnettir, bir dostluk ve hayırseverlik alametidir. Selam almak da bir farzdır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Siz iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Size bir şey göstereyim ki, onu yaptığınız zaman birbirinizi sevmiş olursunuz: Aranızda selamı yayınız."

Selam vermenin de değişik edebleri vardır.

13) Musafa (el sıkışmak). Şöyle ki: İki müslüman bir araya gelince birbirinin elini tutarlar. Salat-selam getirerek birbirinin hatırını sorarlar. Bu da sevgi ve dostluk nişanıdır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Birbirine rasgelen iki müslüman musafahada bulundu mu, onlar daha birbirinden ayrılmadan bağışlanırlar."

14) Teşmitte bulunmak (aksırana hayır ve bereket istemek). Şöyle ki: Bir müslüman aksırınca: **"Elhamdülillâh"** der. Yanındaki müslüman kardeşi de: **"Yerhamükallah = Allah sana rahmet etsin"** diye dua eder. Aksıran adam da: **"Yehdina ve yehdikümullah = Allah, bizleri de sizleri de hidayet üzere bulundursun"** diyerek karşılık verir.

15) Toplantılarda temiz bulunmak ve edebe uygun davranmak. Şöyle ki: Müslümanlar, toplantılarda yıkanmış olarak temiz bir halde bulunurlar, içleri ve dışları temiz olur. Toplantılarda ilim sahipleri ve yaşlılar baş tarafa geçirilir. Müslümanlar buldukları bir toplantıdan, arkadaşlarından izin alarak ayrılırlar. Geçici olarak toplantıdan ayrılanların yerine de hemen oturmazlar.

16) Dostları ziyaret: Müslümanlar uygun zamanlarda gidip din kardeşlerini, büyüklerini ve yakınlarını ziyaret ederler. Bu ziyaret de, bir sevgi ve bağlılık nişanıdır. Ancak bu ziyaret, usandırıcı ve pek sık olmamalıdır. Ziyarete gelen misafirlere mümkün olduğu kadar ikram edilmesi gerekir. Bir hadîs-i şerîfde buyurulmuştur:

"Sizi ziyarete gelenlere ikram ediniz"

17) Ziyafetlere (davetlere) **icabet etmek.** Bir müslüman, din kardeşinin davetine uyar, ziyafetinde bulunur. Böylece aralarındaki sevgi ve yakınlık artmış olur. Bir hadîs-i şerîfde buyurulmuştur:

"Sizden birinizi, kardeşi düğün yemeğine veya başka bir şeye çağırsa, ona icabet etsin (uysun)"

Yeter ki, ziyafet yerinde haram bir şey bulunmasın..

18) Saygı için ayağa kalkmak. Müslümanlar, yanlarına gelen din kardeşlerine karşı ayağa kalkabilirler. Bu bir hürmet belirtisidir.

19) Değerli zatların ellerini öpmek. Müslümanlar, alimlerin, takva sahibi kimselerin ve adaletli hakimlerin ellerini sevgi ve saygı göstermek niyetiyle öperler, onlarla musafahada bulunurlar; bunda bir sakınca yoktur. Bunlardan başka büyüklerin ellerini saygı ve hormet için öpmek de caizdir. Fakat dünyaya ait bir maksad için öpmek mekruhtur.

20) Komşuluk haklarını gözetmek. Şöyle ki: İslamda komşuluğun büyük önemi vardır. Büyükler demiştir ki : *"Ev satın almadan önce komşu, yola çıkmadan önce de yoldaş arayınız."*

Komşulara ikram bir sünnettir. Bir müslüman komşusunun hakkını gözetir, ona güler yüz gösterir, gerektiğinde ödünç verir, bir kederi olunca onu tesilli etmeye çalışır, taziyede (baş sağlığı dileğinde) bulunur. Komşusuna eziyet verecek şeyleri yapmaktan sakınır. Bir hadîs-i şerîfde buyurulmuştur:

"Kötülüklerinden komşusu emin olmayan kimse, gereği üzere Allah'a iman etmiş olmaz."

21) Hastaları ziyaret etmek. Müslümanlar hasta olan dostlarını ve komşularını uygun zamanlarda yanlarına giderek ziyaret ederler. Sağlıklarına duada bulunurlar. Bu da sevgiyi kuvvetlendirmeye vesiledir. Bir hadîs-i şerîfde buyurulmuştur:

"Beş şey vardır ki, bunlar kardeşine karşı müslümana vacib olur; Verilen selamı almak, aksırana teşmit (hayır dua) etmek, davete gitmek (icabet etmek), hastayı ziyaret etmek, cenazelerin arkasından gitmek"

22) Cenazeleri teşyî etmek (uğurlamak). Bu da önemli ve sevabı çok olan bir kardeşlik görevidir. Müslümanlar, ölen din kardeşlerinin cenazelerini mezarlarına kadar üzgün ve düşünceli olarak götürürler. Rahmet toprağına bırakırlar. Haklarında rahmet isteyerek duada bulunurlar. Bir hadîs-i şerîfde buyurulmuştur:

"Bir cenaze üzerine namaz kılana bir kırat, gömülmesinde bulunana da iki kırat (sevab) vardır. Bir kırat ise, Uhud dağı kadardır."

23) Müslümanların mezarlıklarını ziyaret etmek. Müslümanlar kendi aralarında, ahirete göçmüş olanların, özellikle yüksek alimlerin ve salih kimselerin, mezarlarını zaman zaman ziyaret ederler, onları rahmetle anarlar. Bu da bir vefakarlıktır, değer bilmedir. Bir hadîs-i şerîfde beyan olunduğu üzere, mezarları ziyaret etmek ölümü hatırlatır, gafletten uyanmaya sebep olur. Onun için kabirleri saygı ve ibretle ziyaret etmeli, insanlığın acıklı sonucunu düşünerek gaflet içinde yaşamaktan kaçınmalıdır.

Tabiki islam dininin ön gördüğü davranış ve edeb kuralları sadece bunlardan ibaret değildir. Her sahanın bölümün kendine göre davranış , görgü , edeb , saygı ve ahlak kuralları vardır. Her şahsa karşı ayrı bir davranış nezaket

kuralları vardır.

Mesela: Kulun Allaha karşı edebleri . Peygamberine karşı edebleri . Kitabına ve dinine karşı edebleri gibi . Bu edebleri kendisine öğreten hocalarına karşı edebleri . Kendisinin dünyaya gelişine vesile olan ve kendisini büyüten besleyen onu canı gibi gözeten Ana Babasına karşı edebleri ve vazifeleri diye daha yüzlerce edebler sıralayabiliriz. Ama asıl olan edebi sadece öğrenmek değil EDEB TACINI giyip onunla yaşamak marifettir.

Edeb (دب) :Elini Dilini Belini muhafaza etmektir. İnsanın başına ne bela gelirse bunlardan gelir. Başına hangi hayırlar isabet ederse yine bunlardan gelir.

Büyüklerimiz nekadar güzel söylemişler:

İlim meclisinde aradım, kıldım taleb, İlim en geridedir, illa edeb, illa edeb.

Setreder ayıbını insanın hep: Ne güzel elbiseymiş esvab-ı edeb.

Gönül ehli arasında aradım, kıldım taleb, Her hüner makbul imiş: illa edeb, illa edeb.

Edeb bir tâc imiş nûr-u Hüda'dan Giy ol tacı, emin ol her beladan.

Hazırlayan: Cemil Bozacıoğlu

Alemi İslam Cami İmam ve Hatibi Ludwigshafen